

I-Mavzu: Elektron tijorat va uning asosiy tushunchalari

Reja

1. Elektron tijorat predmeti.
2. Elektron tijorat yuritishning andozalari.
3. Elektron tijorat tizimini asosiy ko'rinishlari va ularning qo'llanilish ko'lami.

Elektron tijorat tushunchasi

Elektron tijorat tushunchasi ostida tovar buyurtmasini qabul qilish, to'lovni amalga oshirish, tovar (xizmat bajarilishi) etkazib berilishidagi boshqaruvda qatnashuvni o'z ichiga oluvchi operatsiyalarning (amallar) yopiq siklli texnologiyasi tushuniladi.

Elektron tijoratda

Savdo—xususiy holat

Internet elektron tijoratni
kiritish bo'yicha axborot
texnologiyalari
vositalaridan biri

Biznesda ishlatiladigan quyidagi axborot tizimlari turlari mavjud:

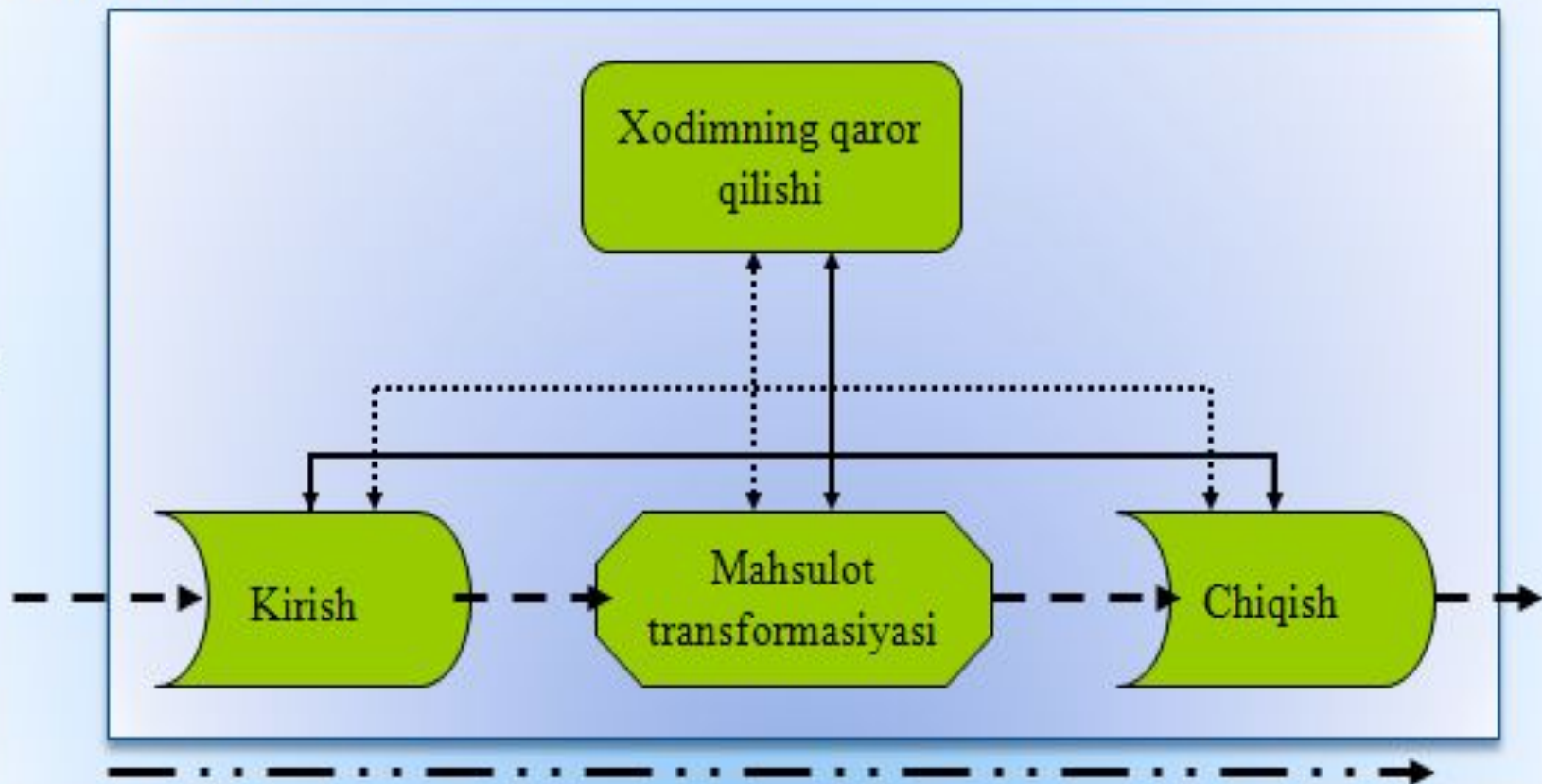
Elektron tijorat tizimlari

Tranzaksiyalarni qayta ishlash

Boshqaruv axborot tizimi

Qarorlarni qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimlari

Tashqi muhit

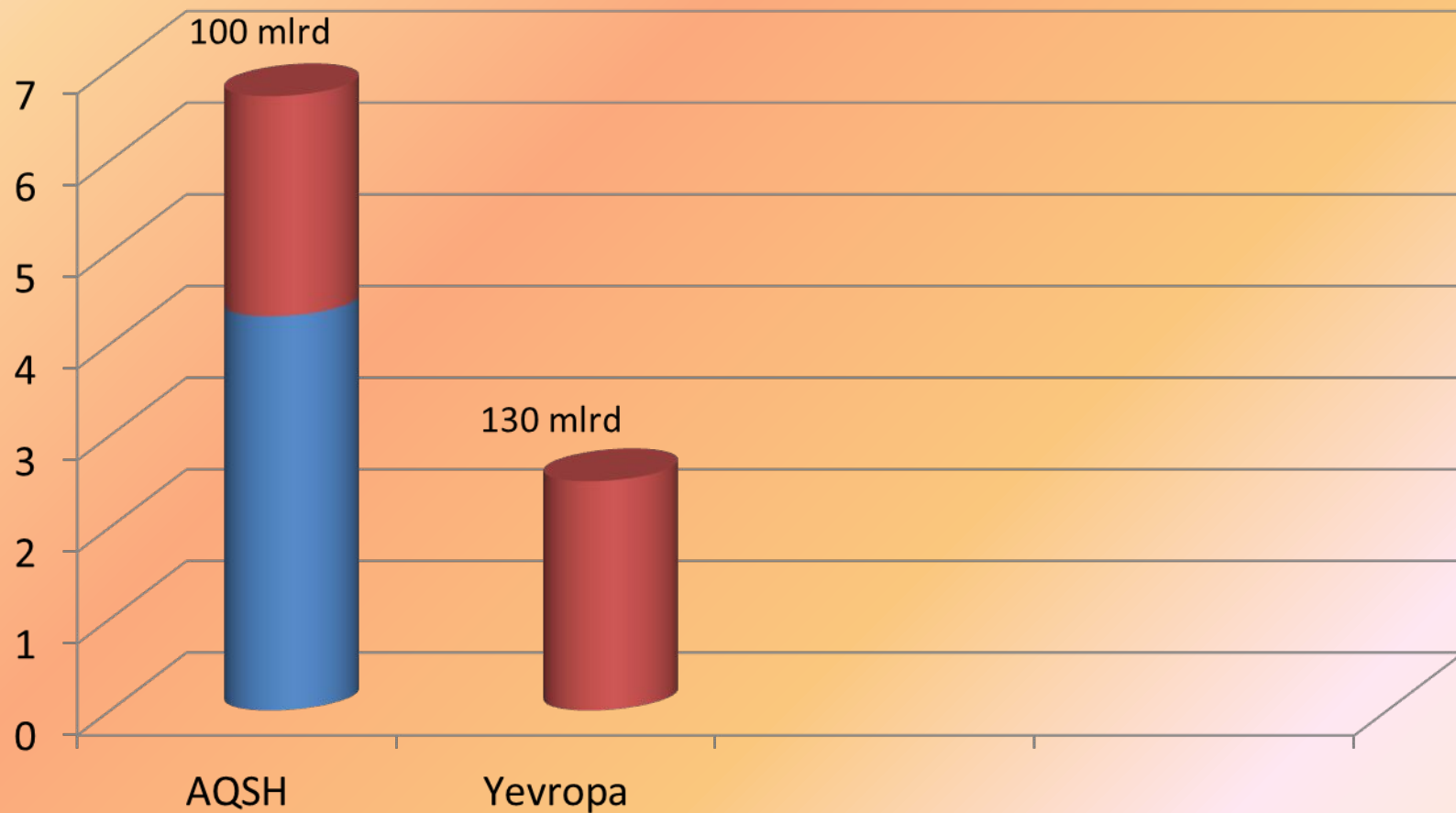

- .....➔ Materiallar oqimi
- ➔ Qarorlar oqimi
- ➔ Ma'lumotlar oqimi
- . - . ➔ Qiymat oqimi
- Axborot tizimi

Elektron tijorat tarixi

Elektron tijorat tushunchasining paydo bo'lishi 1948 yilda G'arbiy Berlinni kerakli material -texnik xom ashyo bilan ta'minlash uchun G'arbiy mamlakatlar tomonidan bunyod etilgan avia ko'priki tashkillashgirish ishlarida qo'llanilgan amaliyot bilan bog'lanadi. Ushbu ko'priki deyarli 11 oy faoliyat ko'rsatib, shahar ehtiyojlari to'g'risida juda tez va aniq ma'lumotlar uzatilishini talab qilgan.

Elektron tijorat hajmi(2006-yil)

Internet tarmog'i paydo bo'lguncha bir necha yillar davomida elektron tijorat turli xil ma'lumotlarni uzatish elektron tizimlarida asoslangan.

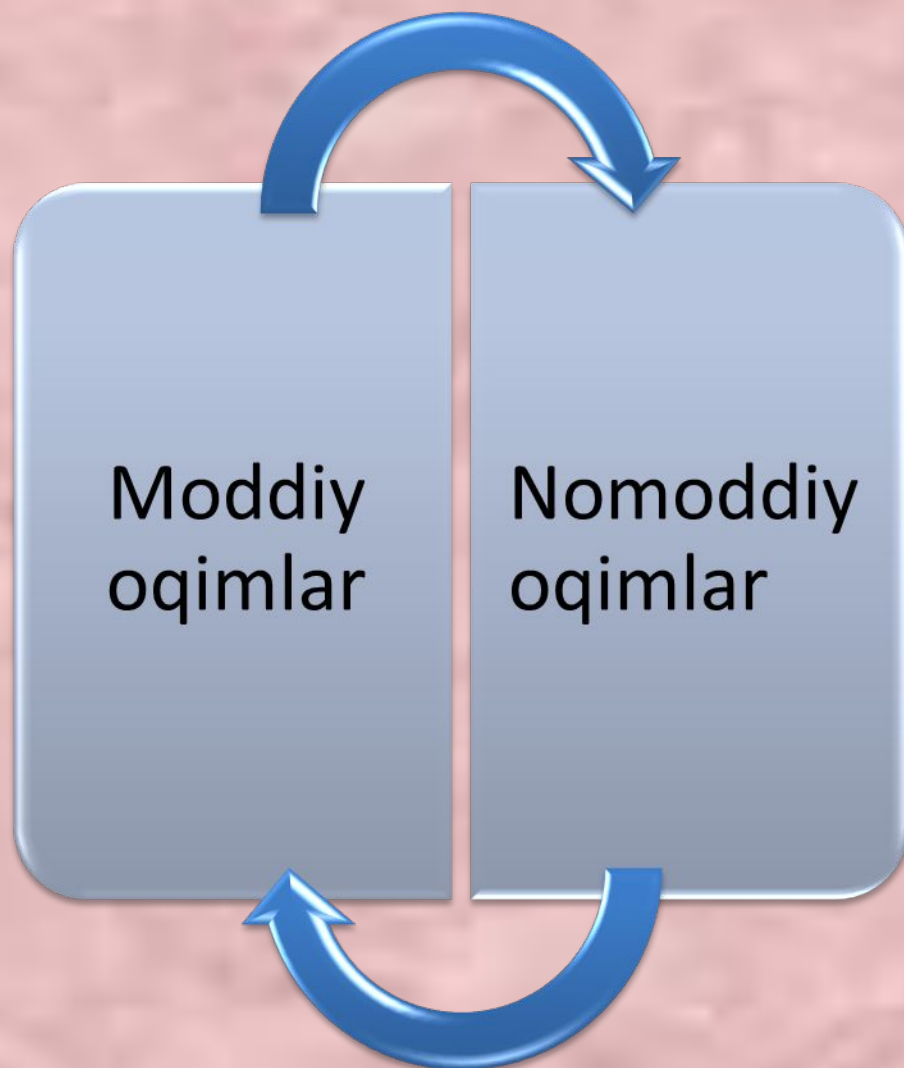
. EDI
(Electronic Data Interchange - ma'lumotlar elektron almashinuvi)

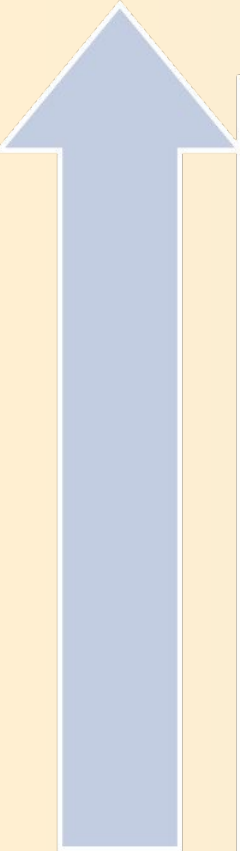
E-Mail
(Electronic Mail - elektron pochta)

EFT (Electronic Funds Transfer-fondlarning elektron almashinuvi).

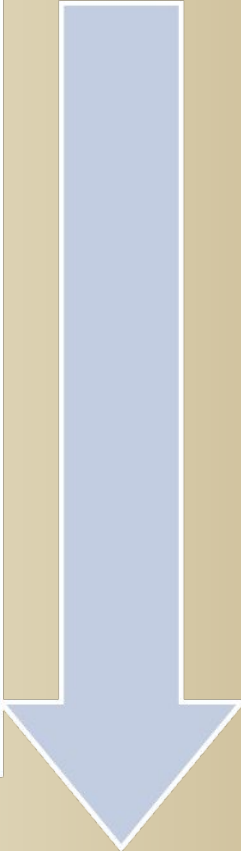
Elektron tijorat o'z - o'zidan tovar va xizmatlarni realizatsiyalash va yetkazib berish shartnomalarini tuzishda 2 ta oqim xizmati bilan bog'liq:

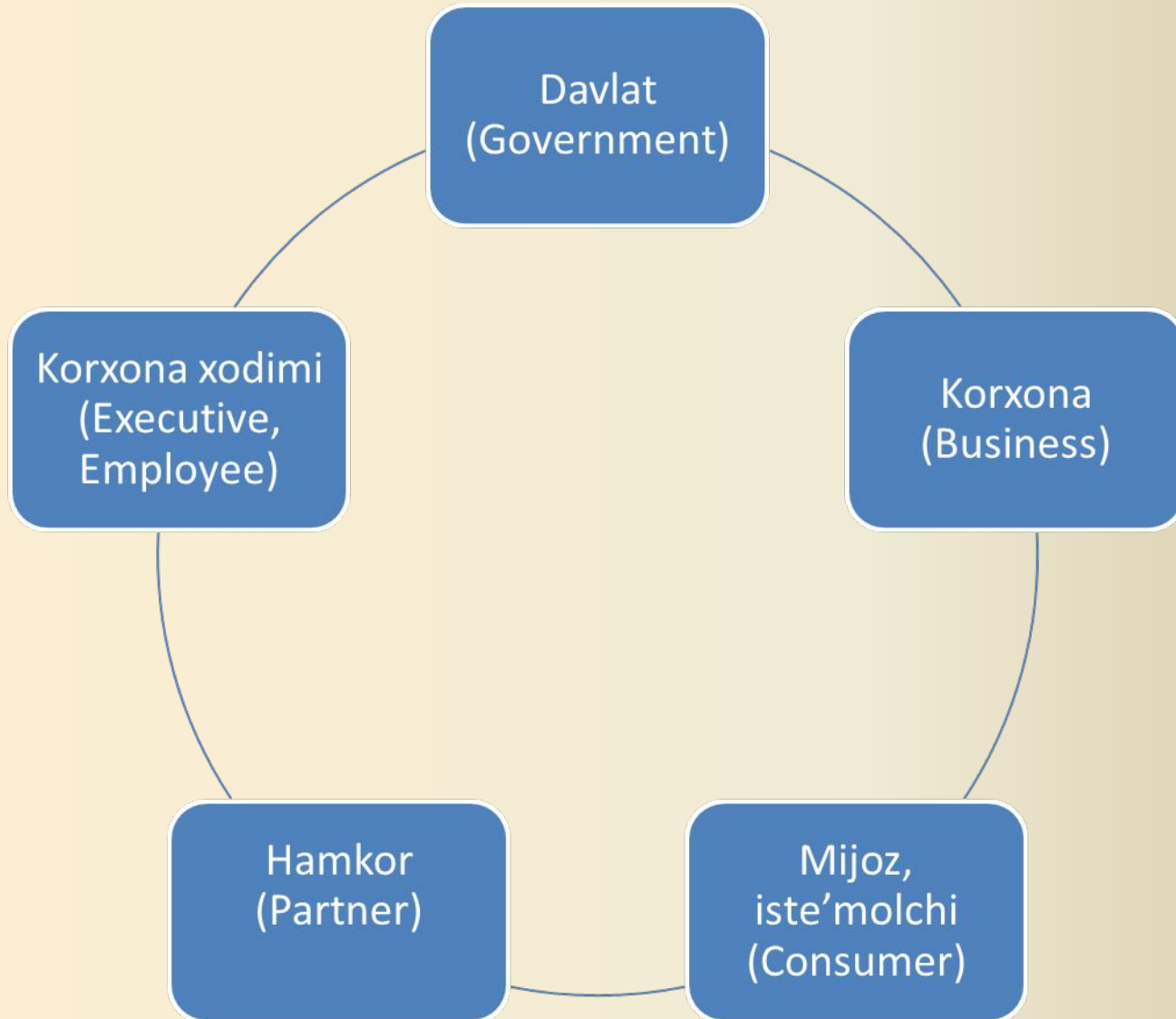

Nomoddiy oqimlar nomoddiy tovarlarni to'g'ridan - to'g'ri tarmoqli uzatish, moddiy xizmatlarning to'g'ridan - to'g'ri tarmoqli bajarilishi, hamkorlar bilan moliyaviy tarmoqli hisobotlar, moddiy xizmatlarni yetkazib berishni axborot va telekommunikatsion qo'llab - quvvatlash natijasida yuzaga keladi.

Nomoddiy oqimlarga xizmat ko'rsatishda elektr vositalarning ishlatilishi ish jarayonlarini tezlashtirishga, oqibatda, elektron tijoratning rivojlanishiga olib keladi.

Tovar etkazib beruvchi va xaridorlar turkumiga quyidagilar kiradi:


```
graph TD; A[Andoza belgilanishining tuzilishi] --- B[Tovar yetkazib beruvchi]; A --- C[Xaridor nomlanishi];
```

**Andoza
belgilanishining
tuzilishi**

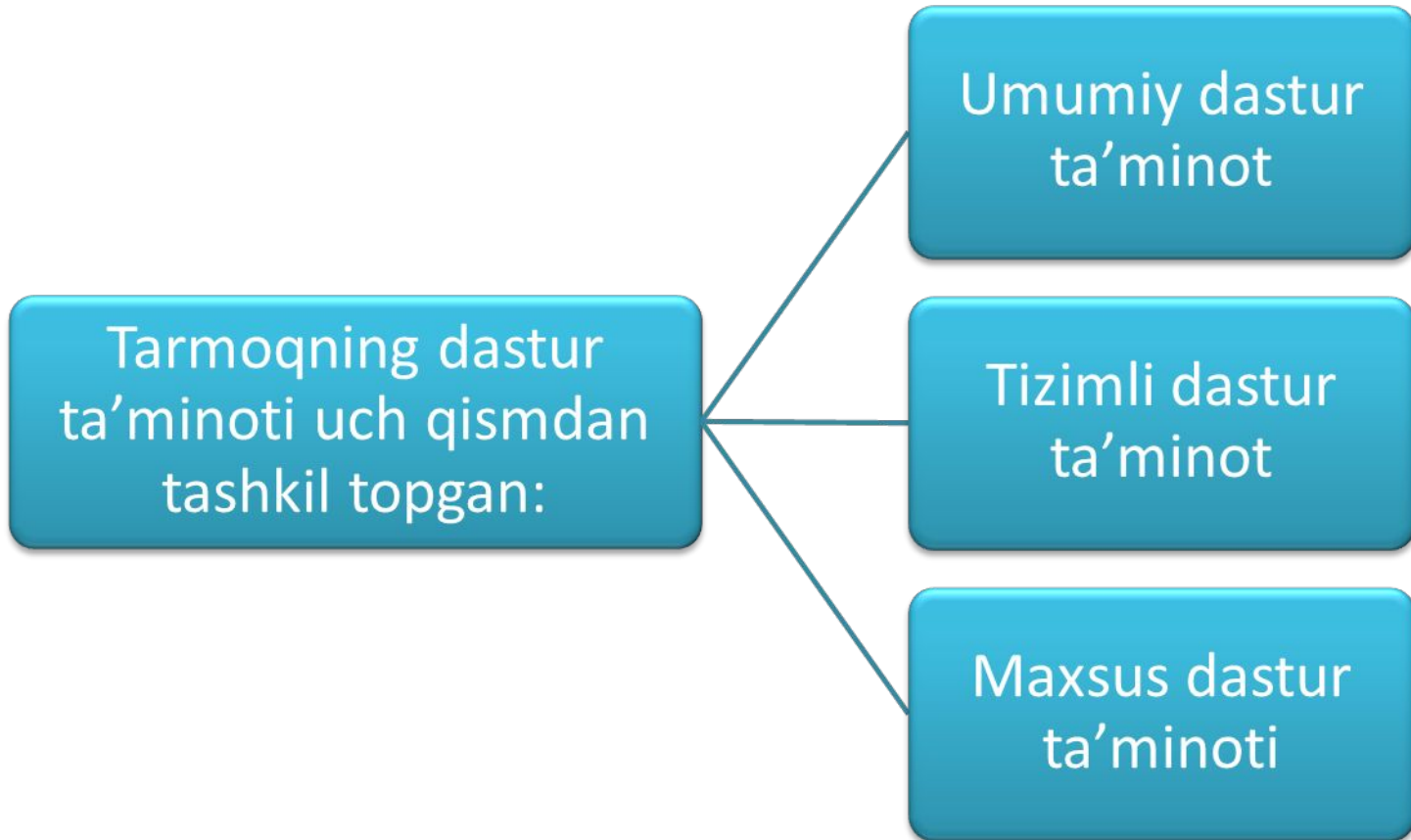
**Tovar yetkazib
beruvchi**

Xaridor nomlanishi

Amaliy dasturlar ta'minoti

Amaliy dasturiy ta'minot
foydalanuvchining aniq bir vazifalari
(ilovalari) ni ishlab chiqish va bajarish
uchun mo'ljallangan

Tarmoqning dastur ta'minoti

Elektron tijorat andozlar tasnifi

V2V

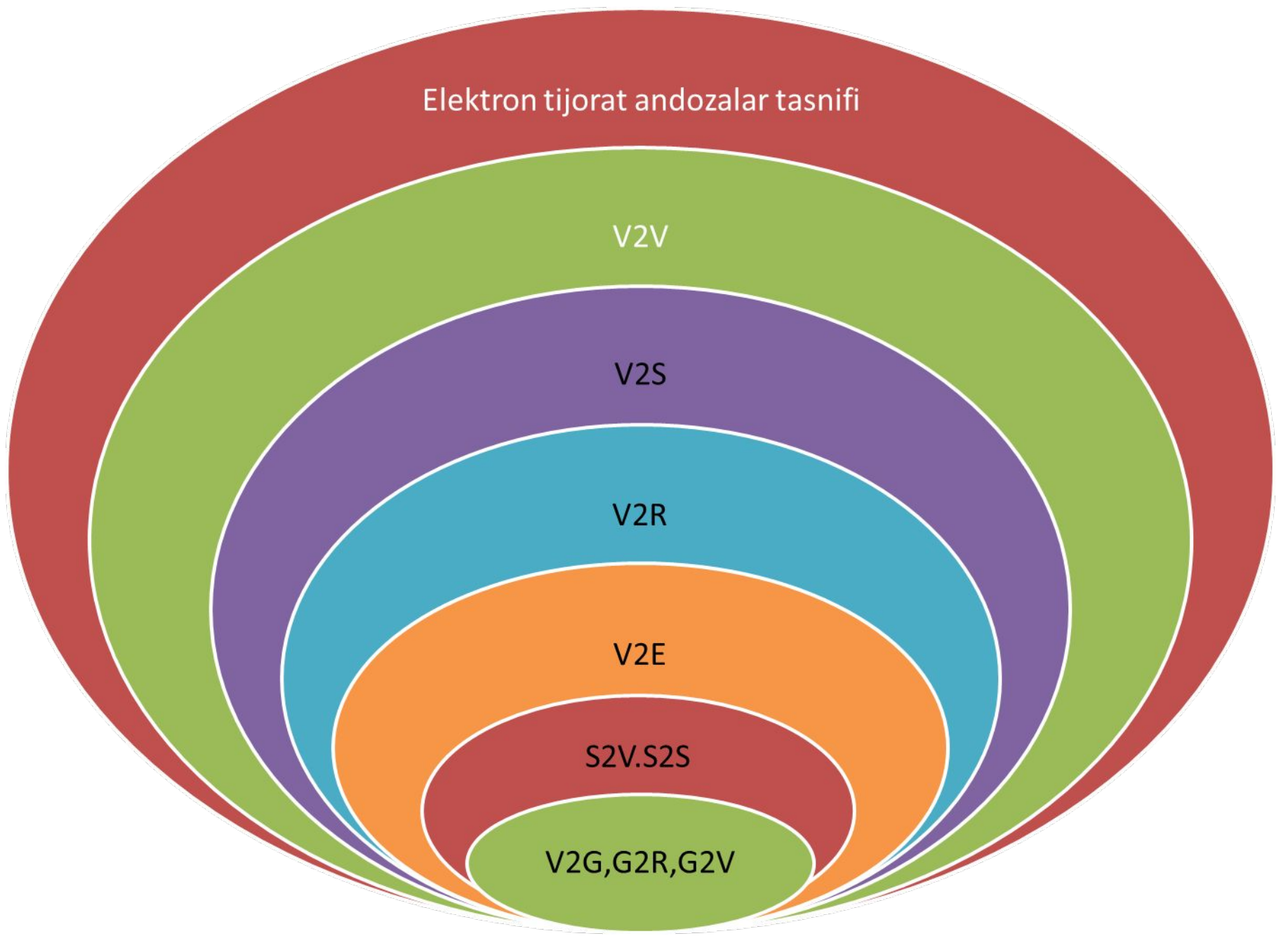
V2S

V2R

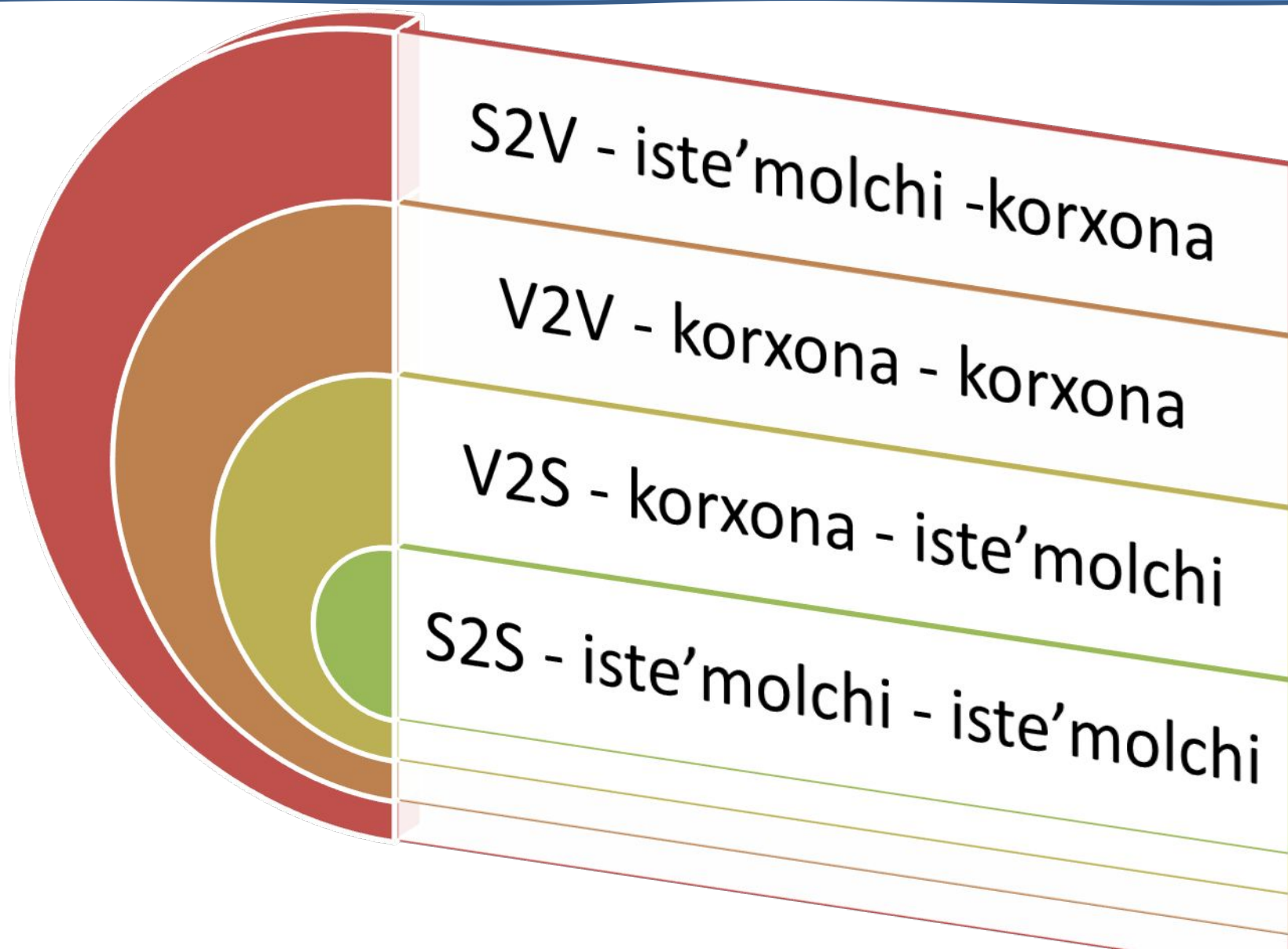
V2E

S2V.S2S

V2G,G2R,G2V

SHimoliy Amerika, G'arbiy Evropa va Rossiya mamlakatlarida hozirgi paytda eng keng tarqalgan elektron tijorat yuritish andozalari quyidagilar:

Virtual savdo maydonchasi turlari:

xaridor tomonidan tashkil etiladigan (buyer-driven)

sotuvchilar tomonidan tashkil etiladigan (supplier-driven yoki seller driven)

uchinchi shaxs tomonidan tashkil etiladigan (third-party-driven)

Vuueg - driven ko'rinishdagi maydonchalar bir yoki bir necha yirik kompaniyalar tomonidan tashkil etiladi va ko'pgina tovar buyuruvchilar kompaniyasini jalb etishga qaratilgan.

Supplier - driven ko'rinishdagi maydonchalar sotuvchilar tomonidan tashkil qilinib, mijozlar sonini ko'paytirishga va xizmat ko'rsatish yoki mahsulotni sotish bo'yicha xarajatlarni kamaytirishga qaratilgan.

Third - party - driven ko'rinishdagi maydonchalar xaridor va sotuvchilarni uchrashtirish mas'uliyatini oladi. Odatda, bunday maydonchalar biznesning ma'lum sektorida va unda bo'ladigan jarayonlarda yaxshi mo'ljal oladigan tomonidan tashkil qilinadi

Virtual savdo maydonchalari

Katalog

Auksion

Birja

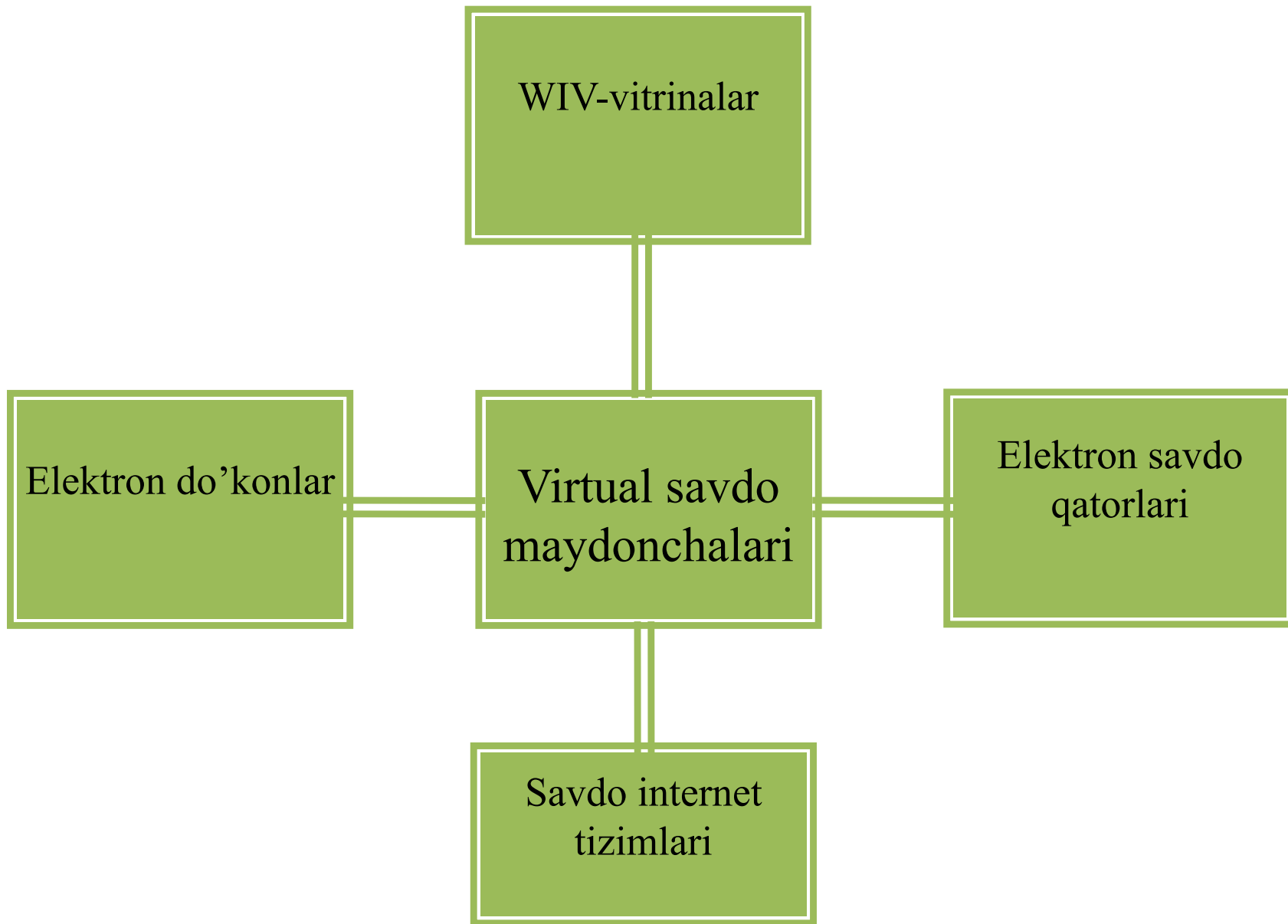
WIV-vitrinalar

Elektron do'konlar

Virtual savdo
maydonchalari

Elektron savdo
qatorlari

Savdo internet
tizimlari

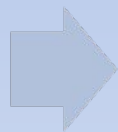
Internet - do'konlar barcha savdo - sxemalaridan foydalanishi mumkin:

to'g'ridan -to'g'ri ombordan savdo qilish; buyurtmalar qabul qilish; tashkilotlar va alohida shaxslar bilan savdo qilish; xizmat turlari, ma'lumotlar bilan savdo qilish

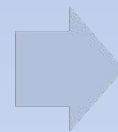
elektron do'konlarning narxi uning xususiyatlari, tashkil etilishi va kuzatib borilishiga qarab, WEV - vitrina bahosidan bir-ikki pog'ona yuqori bo'lishi mumkin

elektron savdo qatorlari - WEV tarmoqlar, ya'ni ularda birdaniga bir nechta WEV - vitrinalar, Internet do'konlar joylashgan, xaridorlarga qulay bo'lishi uchun do'kon va vitrinalar integratsiyalashgan kataloglar va interfeyslarga ega bo'lishi mumkin

E'tiboringiz

Uchun

Rahmat